

Олександр РАДЧЕНКО,

доктор наук з державного управління, професор,
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Б. Хмельницького, м. Хмельницький

Сергій ЗАДОРЖНИЙ,

кандидат наук з державного управління, приватний підприємець

ІДЕНТИФІКУЮЧІ ОЗНАКИ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ:

КЛАСТЕРНИЙ ПІДХІД

У статті розглядаються основні ідентифікуючі ознаки корупції як негативного соціетального феномену. Застосування кластерного підходу дозволило виокремити п'ять основних підходи до розуміння корупції як особливого виду державно-управлінських відносин, як правової девіації, як соціально-політичного інституту, як культурно-психологічний феномен та як відповідний набір стратегій поведінки фінансово-промислових груп, політичної еліти, лобістських формувань, різного роду соціальних груп, що прагнуть отримати незаконні переваги й преференції через використання влади та службового положення. Зроблено висновок, що корупція як соціальний, політичний та публічно-управлінський феномен є ключовим деструктивним фактором процесів демократизації України та загрожує національній безпеці не тільки нашої країни, але й усієї Європи.

Ключові слова: корупція, суб'єкти корупції, кластер, публічне управління, загроза національній безпеці.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Ключовим фактором Революції Гідності 2013–2014 роки в Україні було повстання проти тотальної корупції у владі, яка, власне, й перекреслювала усі надії українського народу на входження до ЄС (бо, як відомо – “корумпована країна – антипод розвиненої європейської держави”) [10, с. 30]. Проте, й після перемоги революції, три роки по тому, сучасний рівень корупції в Україні більшістю експертів визнається як критичний. Так, за даними такої авторитетної міжнародної організації як Transparency International наша держава у світовому рейтингу корупції за 2016 рік посідала 131 місце зі 171, маючи за ганебним антикорупційним

індексом лише 27 балів, що обумовило наше сусідство з такими далеко не демократичними країнами як Іран, Камерун, Непал, Нікарагуа та Парагвай [6].

Все більш очевидно, що корупція виступає головною загрозою суспільного розвитку України, оскільки може знівелювати як результати революційної боротьби українського народу за власну гідність [22], так і наш цивілізаційний євро інтеграційний вибір. За таких умов боротьба з корупцією фактично постає головним спрямуванням як загальнодержавної політики, так і політики регіональних і місцевих органів публічної влади, власне тим лакмусовим папірцем, який засвідчить здатність (або нездатність) українських політичних еліт до сучасного належного демократичного врядування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опираються автори свідчить, що проблематика запобігання та протидії корупції викликає жвавий інтерес науковців, політиків, управлінців. Так, вивченню генезису, сутності й змісту соціального феномену корупції, його суб'єктних, політичних та правових характеристик присвячені роботи таких зарубіжних дослідників: К. Фрідріх [16], А. Хайденхаймер та М. Джонстон [17], Д. Херзенхорн [18], Д. Порта й А. Вануччі [19], А. Стахович-Стануш [20], Р. Стендіш та І. Бейтсон [21], А. Уїлсон [22].

Загальнодержавні детермінанти корупції та державну антикорупційну політику в Україні досліджують Л. Андрущенко [1], Л. Білинська [2], О. Дручек [5], Д. Красносілецький [7], М. Нинюк та І. Нинюк [8], В. Трепак [12], М. Шедій [13]. Однак, на даний момент відсутні комплексні дослідження, необхідні для побудови цілісної системи запобігання та протидії корупції.

Це обумовлює формування **мети статі та постановки завдання** дослідження у виявленні узагальнюючих типових ідентифікаційних ознак соціетального явища корупції та основних авторів корупційних відносин в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасному глобалізованому світі, зазначають Арнольд Хайденхаймер та Майкл Джонсон, дослідження корупції все більше виходить на передній план міжнародного політичного порядку денного [17, с. 5]. Особливого значення, зазначена проблематика, набуває для України, адже демократичні перетворення, що нині відбуваються у нашій державі, супроводжуються складними процесами реформування політичних, економічних і правових відносин, що супроводжуються масштабними корупційними явищами та діями. Так, О. Дручек наголошує, що “на сучасному етапі розвитку української державності корупція набуває ознак всепоглинаючого суспільного феномену, агресивного і непередбачуваного за характером. Це явище спотворює усі сфери суспільного життя: економіку, політику, управління. Корупційні прояви становлять реальну загрозу існуванню конституційно заявлених параметрів української держави – демократична, соціальна, правова” [5, с. 275].

Корупція гальмує еволюцію управлінської, політичної та правової системи, унеможливаючи наближення України до передових світових показників рівня життя. Відсутність дієвих важелів боротьби з корупцією, поширення корупціогенних ризиків практично на усі сфери суспільного життя, лояльне ставлення частини громадян до вказаного явища призвели до того, що корупційна діяльність на усіх щаблях влади паралізувала проведення реформ, визначених керівництвом держави як пріоритет розвитку.

Відсутність реформ як наслідок тотальної корупції в Україні відзначають і наші закордонні партнери. Так, колишній посол США в Україні Джон Герbst прямо говорить, що “в Україні дуже серйозні проблеми з корупцією, тому що, відверто кажучи, верхівка вашої еліти дуже корумпована. Саме найвища верхівка” [4]. Занепокоєність зростанням корупції у нашій державі викликала навіть безпосереднє звернення до Президента України П. Порошенка з відкритим листом єпископа Римо-Католицької Церкви Станіслава Широкоградюка, у якому зазначається, “що вибірково-показова боротьба з корупцією чи вибірково люстрація нікого не переконують. Бо промовляють

факти: корупція процвітає, вона вражає навіть військо; торгують усім, навіть людським життям і Батьківщиною” [3].

Ефективна боротьба з корупцією вимагає ґрунтовного наукового аналізу фундаментальних засад цього негативного явища, виокремлення ідентифікуючих ознак та основних суб’єктів корупційних відносин, що надасть змогу зінтегрувати підходи та розробити відповідний інструментарій запобігання й протидії.

Системний аналіз сутності феномену корупції дозволяє виділити наступні аспекти її негативного впливу: **державно-управлінський** (виявляється у деформації процесів державного та місцевого управління, олігархізації як зрощення системи політичного управління та бізнесу, делегітимізації органів публічної влади); **конституційно-правовий** (виявляється у порушенні законних прав громадян особами, які всупереч суспільним і державним інтересам реалізують інтереси вузьких груп або конкретної особи); **соціально-політичний** (виявляється у фактичній залежності громадян не від законів, які регулюють суспільні відносини, а від свавілля корумпованих представників державного апарату); **морально-психологічний** (виявляється у зневірі громадян, поширенню нігілізму, деструктивних антиправових моделей поведінки та деморалізації суспільства).

У сучасному науковому дискурсі існує величезна кількість підходів до визначення сутності й змісту корупції, так само не бракує й різноманітних варіантів її типологізації та класифікації. На нашу думку, все багатоманіття наукових розумінь цього явища можна згрупувати у п’ять основних кластерів ідентифікуючих ознак корупції (Рис. 1).

Перший кластер розглядає корупцію як особливий вид державно-управлінських відносин й зосереджує увагу на процесах взаємодії органів публічної влади та посадових осіб з громадянами у ході надання адміністративних послуг.

Першочергова увага тут приділяється різного типу зловживанням службовим положенням у вигляді хабарництва, “кришування” бізнесу,

тендерних махінацій, “продажу” й “купівлі” посад на публічній службі тощо. Є предметом досліджень, насамперед, фахівців науки державного управління, правознавців, економістів та політологів. Характерним для такого ракурсу є дослідження відомих італійських науковців Донателлі Порта та Альберто Вануччі, які зосереджуються на аналізі прихованого порядку корупції, латентних її механізмах, структурі та неофіційних правилах і нормах, що формують тип взаємодії корупціонерів з представниками й інститутами бізнесу та громадянського суспільства [19].

Рисунок 1 – Пентакль ідентифікуючих ознак соціального феномену корупції

Другий кластер трактує корупцію як правову девіацію – відхилення від норм службової етики, нормативно-правових приписів, процедур, загальноприйнятих у суспільстві моральних принципів. Відтак корупція, насамперед, – це здійснення злочину у сфері публічної служби, правопорушення, службового або морального проступку. Досліджується переважно у рамках юридичної науки. Типовим у цьому випадку є підхід Л. Білінської, яка характеризує корупцію як “зловживання владою або службовим становищем, перевищення влади або службових повноважень та інші службові злочини, що вчиняються для задоволення корисливих чи інших особистих інтересів або інтересів інших осіб; розкрадання державного, колективного або приватного майна з використанням службового становища; хабарництво; здійснення безпосередньо та через посередників або підставних осіб підприємницької діяльності з використанням влади чи службових повноважень, а також пов’язаних з ними можливостей” [2, с. 139].

Третій кластер фокусується на корупції як соціально-політичному інституті, певному системному явищі, що містить у собі велику сукупність різноманітних видів і форм зловживання службовим становищем та являє собою нелегітимну альтернативу формально-правової державно-управлінської системи суспільства. Характерним для такого ракурсу є підхід О. Стогової, яка розглядає корупцію як “політичний інститут – сталий тип політичної поведінки, який виражається у певній системі колективних дій, – правилах гри для владних еліт, що визначають принципи взаємодії держави і груп інтересів” [11, с. 169] або визначення ідентифікуючих ознак корупції В. Трепака, який виокремлює “системність; дисфункцію процесів соціального управління в усіх сферах життя суспільства як наслідок корупції; прояв як множинність корисливих зловживань службовими повноваженнями у державному, муніципальному та приватному секторах, різних форм підкупу-продажності службовців” [12, с. 191]. Даний кластер – царина досліджень філософів, державних управлінців, юристів, соціологів, політологів, психологів.

Четвертий кластер вбачає у корупції культурно-психологічний феномен індивідуумів. Дослідження тут зосереджуються на антропологічних та психологічних витоках корупції як невід’ємної частини характеру *Homo sapiens*, його генетично обумовлених потреб та інтересів, задоволення яких в силу рівня й стану культурного розвитку та громадянської зрілості індивіда відбувається або відповідно до існуючих морально-етичних та нормативно-правових приписів або у нелегітимний спосіб. Досліджується переважно у рамках психологічної та соціологічної науки. Характерним тут є визначення корупції як способу “мислення, який обумовлює спосіб життя... Найбільш небезпечним наслідком такого стану речей у суспільстві є те, що у результаті витіснення корумпованими відносинами правових та етичних відносин відбувається значний злам у суспільній психології – люди у своїй поведінці з самого початку психологічно вже налаштовані на протиправні способи вирішення питань” [2, с. 138]. У тому ж ракурсі К. Фрідріх вбачає у корупції форму девіантної поведінки, що відхиляється від тих, що превалюють в існуючому політичному контексті норм та обумовлюються мотивацією отримання приватної вигоди за рахунок суспільних витрат [16, с. 15].

П’ятий кластер трактує корупцію як відповідний набір стратегій поведінки фінансово-промислових груп, політичної еліти, лобістських формувань, різного роду соціальних груп, що прагнуть отримати незаконні переваги й преференції через використання влади та службового положення. Тут увага фокусується на “приватизації” фінансово-промисловими групами й окремими олігархами політичних партій, фальсифікаціях на виборах, “купівлі” державних посад та запровадженні в підконтрольних корупційним групам органах публічної влади кадрової політики, заснованої та принципах неопатрімоніалізму, непотизму, кумівства та лояльності. Є предметом досліджень, насамперед, соціологів, психологів, економістів, політологів та фахівців науки державного управління.

Одним з найвідоміших дослідників у зазначеній царині є Агата Стахович-Стануш, яка системно вивчає зв'язок організаційної культури та корупції, зокрема вбачає в неетичній поведінці корумпованих транснаціональних корпорацій корені сучасної глобальної економічної кризи та організованої корупції [20].

Основні причини причин корупції слід відшукувати у самій суспільній організації людського співіснування, котра безперервно відтворює різноманітні чинники управлінського, ідеологічного, політичного, економічного, соціального, культурного, етнонаціонального, психологічного тощо характеру, які й породжують це ганебне явище. Очевидно, що причину існування корупції не можна звести лише до бюрократичних дій державних чиновників. Приватні особи та підприємці також стимулюють існування корупції шляхом дачі хабаря чиновнику з метою отримання індивідуальних привілеїв і конкурентних переваг, адже залежність підприємців від державних чиновників в економічній діяльності в Україні ще дуже велика. Свій вплив на поширення корупції мають також представники спеціалізованих антикорупційних органів, активність або бездіяльність яких (а іноді й відверте “кришування” корупції) також відіграє важливу роль.

Варто також зазначити, що рішуче суспільне несприйняття корупційних дій, на якому так наполягають науковці та наші закордонні радники, також є неможливим за наявності значної кількості громадян, які є свідками корупційних дій, але спостерігають за ними мовчазно, не ступаючи у протидію, а подекуди й навіть схвалюють побутову корупцію, поширюючи тим самим в українському суспільстві “подвійну мораль”. Не випадково саме корупція, на думку М. та І. Нинюків “стає одним із основних чинників роздвоєння суспільства, умовно кажучи, на офіційне і неофіційне, унаслідок чого в рамках суспільства паралельно співіснують дві соціальні підсистеми: одна з них базується на правових та моральних засадах, інша – на використанні протиправних засобів. У такому контексті корупцію можна визнати тінню

офіційної (легітимної) влади, а частину влади, уражену корупцією, – тіньовою владою. Якщо оцінювати стан справ в Україні з цієї позиції, то слід зазначити, що співвідношення офіційної і неофіційної підсистем свідчить про надзвичайно небезпечну ситуацію, що склалася у нашій державі [8, с. 72].

На нашу думку, усю сукупність осіб, причетних до корупційних відносин в Україні можна систематизувати у семи відповідних кластерах (Рис. 2.)

З рисунку 2 видно, що одні й ті ж суб'єкти, причетні до корупційних відносин, можуть виступати у різних суб'єктних ролях. Так, окремі народні депутати України (переважно з діючої влади) можуть виступати одночасно організаторами й покровителями корупційних мереж, безпосередніми корупціонерами, або посередниками корупційних змов між владою та олігархами, котрі фінансують політичну партію, до якої належить даний народний депутат. Водночас, окремі народні депутати можуть виступати також у ролі мовчазних спостерігачів корупційних відносин або й борців з корупцією.

Щоправда, в останньому випадку, як зазначає Л. Білинська, попри антикорупційну риторику народних обранців у їх діях може простежуватися “давня бюрократична традиція – шляхом видання правових актів, позбавлених реального механізму досягнення декларованих цілей, створювати видимість активної діяльності, імітувати соціально значущу державну функцію. “Боротьба з корупцією” досить часто виливається у розправу з представниками політичних та економічних кланів, які є суперниками, або ж в один із заходів легітимації керівною олігархією свого політичного курсу” [2, с. 139].

Д. Красносілецький пояснює подібне тим, що через саму сутність боротьби з корупцією, “борці” навіть за нормальних обставин тяжіють до того, щоб у її процесі забувати й фактично нехтувати поставленими цілями, які перетворюються на засіб зовсім іншої, банальної бійки за владу і зиск. Засобом захисту приватних інтересів і цілей слугує феномен антикорупційної боротьби – компромат [7, с. 366].

Рисунок 2 – Кластеризація суб'єктів корупційних відносин в Україні

Саме з компроматом, показною боротьбою з корупцією (що все більше перетворюється на фейк) та черговими корупційними скандалами й асоціюються у пересічних українців наші народні депутати разом з членами уряду та керівниками різноманітних державних структур. Так, не тільки українців, але й світове співтовариство сколихнула хвиля обурення після оприлюднення наприкінці 2016 року е-деклярацій народних депутатів України. Більшість з народних обранців задекларувала статки неспівставні з їх офіційними заробітками, отже – очевидно корупційного походження.

Відомі європейські дослідники Рейд Стендіш та Ян Батерсон відзначаючи громадське розчарування українців нездатністю керманичів органів публічної влади провести ефективні реформи та втому західних покровителів нашої держави від нестримної корупції, навіть оприлюднили публікацію під красномовною назвою “Україна відкрила базу даних корупції як ящик Пандори”, прогнозуючи серйозні народні хвилювання й можливість повалення існуючої влади [21]. Проте українське суспільство не настільки обурило відверті де-факто визнання самими народними депутатами участі у корупційних схемах, оскільки минуло вже кілька місяців і про надмірні статки в електронних декляраціях суспільство вже забуло.

Зважаючи ж на те, що в Україні склалися умови фактичної відсутності належного суспільного контролю та ефективної боротьби з корупційними проявами – організатори й покровителі корупції тяжіють до створення нелегітимних корупційних мереж, які підміняють собою систему публічної влади у державі. А в умовах корупційних мереж вже більшість державних службовців, службовців органів місцевого самоврядування та керівників цих органів вже навіть попри своє бажання чи небажання виявляються втягнутими у корупційні діяння. Їх самих примушують брати хабарі, щоб потім віддавати “наверх” обумовлену частку – “платню” за посаду, привілеї, прихильне ставлення керівництва тощо.

Найбільш загрозливим є те, що у корупційні відносини сьогодні виявляється втягнутим чи не все українське суспільство – це наочно видно на

прикладі п'ятого кластера на рисунку 2, де в число корупціодавців (тобто тих, хто дає хабарі або іншим чином сплачує корупціонерам за отриману послугу) входять представники чи не усіх верств та прошарків нашого суспільства. Це є логічною реакцією суспільства на неефективну й нестабільну економічну та соціальну політику держави, про що свідчать численні як вітчизняні, так і закордонні дослідники. Зокрема, авторитетний американський політичний оглядач Девід Херценхорн написав у редакційній колонці газети "Нью Йорк Таймс": "Українська влада настільки слабка і безпорадна, що неспроможна робити елементарні речі, щоб побудувати єдину і незалежну державу" [18].

Причин такому стану речей є багато, однак до основних, на наш погляд, відносяться наступні:

1. ***Відсутність вагомих результатів у реалізації державної антикорупційної політики місцевою владою.*** Темпи поширення корупційних дій в Україні свідчать, що зусилля органів державної влади у цій сфері не приносять відчутних результатів, а окремі точкові заходи не дають підстав для висновку про адекватність боротьби з цією суспільною загрозою. Ефективність антикорупційних рішень, що приймаються на вищому державному рівні та місцевою владою знижується внаслідок їх свідомого блокування чи ігнорування. І це в той час, що корупція в країні має унікальну здатність легко й швидко пристосовуватися до змін у суспільстві й державі та нового антикорупційного законодавства.

2. ***Пасивність місцевих осередків інститутів громадянського суспільства.*** Громадяни переконані, що вони не причетні до реалізації антикорупційної політики, а державні інституції не бажають залучати громадянство до вирішення проблем.

Досвід багатьох країн показує, що головною передумовою виявлення корупційних правопорушень та ефективності антикорупційних заходів є активність громадян, зацікавлених у подоланні цього явища. Однак ефективної системи впливу на ситуацію у сфері запобігання й виявлення корупції з боку

різних суспільних інститутів, зокрема неурядових організацій, до цього часу в Україні не створено. У нормативно-правових актах взагалі не закладено реальних механізмів щодо правового впливу громадських об'єднань та окремих громадян на корупційні прояви. Діє велика кількість неурядових організацій, які декларують свою антикорупційну спрямованість, але реальних важелів впливу фактично не мають. Як свідчить практика, статті в пресі, окремі заяви громадян, представників громадських організацій, проведення антикорупційних акцій, повідомлення інформації вищим органам є недостатньо ефективними. Крім того, ці заходи здійснюються, як правило, хаотично й безсистемно. Саме тому, на думку В. Борисова, важливого значення набуває розвиток системи громадського контролю за діяльністю органів, на які покладено обов'язок боротьби з корупцією. І розпочинати потрібно з районного та обласного рівнів.

3. Системність та тотальність корупції в державі. Значне поширення в Україні саме корупційних способів вирішення політичних, економічних, соціальних і гуманітарних питань, правових та судових спорів дозволяє зробити висновок про системність та функціональність корупції в усіх сферах державного і суспільного життя та фактичну незацікавленість чиновників у позитивних результатах боротьби з корупцією.

До національних особливостей корупції відносять парадоксальні форми боротьби з нею (публічне визнання масової корупції у виступах державних чиновників, політиків і відверте гальмування процесів прийняття основоположних антикорупційних нормативно-правових актів).

Однак, було б неправильно вважати, що корупція є проблемою лише України. Це глобальне явище, яке було завжди і всюди. Навряд чи можна його викоринити цілком, проте важливим є рівень поширеності, який слід намагатися знизити до мінімально можливого рівня. Поширення корупції стає реальною загрозою демократії та міжнародній безпеці. ООН, європейські установи, неурядові організації проводять з цих питань симпозиуми, конгреси та конференції спеціалістів.

На наше переконання спільна антикорупційна політика зазначених суб'єктів в програмно-цільовому вимірі має поєднувати три стратегічні напрямки [13, с. 74–75]:

– *стратегії суспільного усвідомлення*, котра полягає в загальному аудиті й моніторингу ситуації та вдосконалення на цих підставах антикорупційної стратегії; антикорупційній громадянській просвіті; вільному доступі до інформації і незалежних ЗМІ;

– *стратегії попередження*, сутність якої лежить в сфері формування транспарентності органів влади; активного залучення інститутів громадянського суспільства до діяльності щодо запобігання корупції; зменшення втручання держави в справи бізнесу та суспільства; прийнятті кодексів етики для чиновників, підприємців; зниженні адміністративних бар'єрів;

– *стратегії невідворотної відплати*, котра передбачає підвищення професіоналізму та ефективності розкриття корупційних злочинів силовими структурами; формування сильної і незалежної судової влади; неухильне виконання закону; громадську експертизу нормативно-правових та державно-управлінських рішень; доступність громадянами правової допомоги і захисту.

Висновки. Таким чином, є очевидним, що корупція як соціальний, політичний та публічно-управлінський феномен є ключовим деструктивним фактором процесів демократизації України; зокрема, здійснює руйнівний негативний вплив на структуру, функції та ефективність діяльності органів місцевого самоврядування, призводить до делегітимізації системи публічної влади в Україні та несе в собі найбільшу загрозу нашій національній безпеці, більше того – безпеці всієї Європи. Адже в ЄС небезпідставно бачать велику небезпеку в тисячах мігрантів з числа ультра націоналістичних українців, що пройшли Майдан і АТО, з числа бойовиків ДНР і ЛНР, які поряд з сирійськими біженцями додадуть Європі серйозних проблем. “Якщо зараз люди тікають із Сирії та Лівії, то завтра це так само легко може бути Україна”, – заявив

президент Єврокомісії Жан Клод Юнкер у вересні 2015 р. під час своєї щорічної промови у Європарламенті [14].

Отже, необхідність подолання корупції в Україні є не просто очевидним фактом, вона є першочерговим завданням українського політикуму й всього суспільства, оскільки навіть “російська агресія не є виправданням для української влади стосовно зволікання з реформами” [9]. На фоні “втоми від України” сьогоднішній світ все більше вимагає від нас побороти корупцію, провести необхідні реформи, встановити мир і спокій на власній землі.

Список використаної літератури

1. Андрущенко Л. В. Сутність явища “корупція” та причини її існування в Україні [Текст] / Л. В. Андрущенко // Право і суспільство. – 2016. – № 3(1). – С. 148–153.

2. Білинська Л. В. Корупція як соціальне, психологічне і моральне явище / Л. В. Білинська // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Юриспруденція. – 2013. – Вип. 6–1(1). – С. 138–141.

3. Вибірково-показова боротьба з корупцією нікого не переконує, – єпископ РКЦ Петру Порошенку [Електронний ресурс]. / Інтернет-сайт релігійно-інформаційної служби України RISU – Режим доступу : [/http://risu.org.ua/ua/index/all_news/state/church_state_relations/60216](http://risu.org.ua/ua/index/all_news/state/church_state_relations/60216)

4. Джон Гербст: “Відверто кажучи, верхівка вашої еліти дуже корумпована” [Електронний ресурс] // Інтернет-портал “Voxukraine.org” – Режим доступу : <http://voxukraine.org/2015/05/16/john-herbst-top-level-corruption-in-ukraine-ukr/>

5. Дручек О. В. Науково–теоретичні основи протидії явищу корупції: проблеми вивчення та удосконалення [Текст] / О. В. Дручек // Форум права. – 2012. – № 1. – С. 275–280.

6. Індекс Корупції CPI-2016[Електронний ресурс] // офіційний інтернет-сайт організації TransparencyInternationalUkraine. – 25.03.2017. – Режим доступу : <http://ti-ukraine.org/research/indeks-koruptsiyi-cpi-2016/>

7. Красносілецький Д. П. Корупція як чинник народного невдоволення сучасної України [Текст] / Д. П. Красносілецький // Гілея : науковий вісник. – 2015. – Вип. 93. – С. 364–368.

8. Нинюк М. Корупція як фактор загрози національній безпеці та суспільному ладу України [Текст] / М. Нинюк, І. Нинюк // Історико–правовий часопис. – 2015. – № 2. – С. 71–76.

9. Нуланд В. Війна не виправдовує зволікання України з реформами [Електронний ресурс] / Вікторія Нуланд // Радіо “Свобода” – Режим доступу : <http://www.radiosvoboda.org/content/article/27616318.html>

10. Соловійов В. Корупція в державному управлінні як феномен глобалізованого світу [Текст] / В. Соловійов // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. – 2012. – Вип. 4. – С. 29–37.

11. Стогова О. В. Люстрація як передумова ефективної боротьби з корупцією [Текст] / О. В. Стогова // Сучасне суспільство. – 2016. – Вип. 1. – С. 167–177.

12. Трепак В. М. Особливості дефініції поняття “корупція” [Електронний ресурс] / В. М. Трепак // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. – 2015. – № 4. – С. 181–196.

13. Шедий М. В. Социальные детерминанты коррупции в российском обществе [Текст] : [монографія] / М. В. Шедий ; Российская акад. нар. хоз-ва и гос. службы при Президенте Российской Федерации. – Орел : Изд-во ОФ РАНХ и ГС, 2012. – 148 с.

14. Юнкер: “Сьогодні люди тікають із Сирії, завтра це може бути Україна” [Електронний ресурс] / BBC-Україна. – Режим доступу : http://www.bbc.com/ukrainian/news_in_brief/2015/09/150909_sa_juncker_ukraine

15. BeyondMinsk II – Prospects for a New Russian Offensive // ThePotomacFoundation – <http://www.thepotomacfoundation.org/russias-hybrid-war-in-ukraine-prospects-for-escalation>

16. Friedrich Carl J. Corruption in Historical Perspective [Text] / Carl Joachim Friedrich // Political Corruption: concepts and contexts / Arnold J. Heidenheimer and Michael Johnston, editors; Third Edition. – London: Transaction Publishers, 2005. – P. 15–24.

17. Heidenheimer A., Johnston M. Political Corruption: Concepts and Contexts [Text] / Arnold J. Heidenheimer, Michael Johnston. – Transaction Publishers, 2011. – 850 p.

18. Herszenhorn D. In Ukraine, Corruption Concerns Linger a Year After a Revolution [Electronic resource] / David M. Herszenhorn // The New York Times –

May 17, 2015 – URL : http://www.nytimes.com/2015/05/18/world/europe/in-ukraine-corruption-concerns-linger-a-year-after-a-revolution.html?_r=0

19. Porta D., Vannucci A. The Hidden Order of Corruption: An Institutional Approach [Text] / Donatella della Porta, Alberto Vannucci. – Routledge, 2016. – 316 p.

20. Stachowicz–Stanusch A. Organizational Immunity to Corruption: Building Theoretical and Research Foundations [Text] / Agata Stachowicz–Stanusch. – IAP, 2010. – 481 p.

21. Standish R., Bateson I. Ukraine Has Opened Pandora’s Database of Corruption [Electronic resource] / Reid Standish, Ian Bateson // Foreign Policy – November 4, 2016 – URL : <http://foreignpolicy.com/2016/11/04/ukraine-corruption-declaration-poroshenko-clinton-trump-russia-oligarch/>

22. Wilson A. Corruption is stalling Ukraine’s optimistic revolution [Electronic resource] / Andrew Wilson // Newsweek – February 14, 2016 – URL : <http://europe.newsweek.com/corruption-stalling-ukraine-optimistic-revolution-425477>.

Радченко А., Задорожний С. Идентифицирующие признаки коррупции в Украине: кластерный подход

В статье рассматриваются основные идентифицирующие признаки коррупции как негативного социального феномена. Применение кластерного подхода позволило выделить пять основных подходов к понятию коррупции как особенного вида государственно-управленческих отношений, как правовой девиации, как социально-политического института, как культурно-психологический феномен и как определенный набор стратегий поведения финансово-промышленных групп, политической элиты, лоббистских формирований, разного рода социальных групп, которые стремятся получить незаконные преимущества и преференции от использования власти и служебного положения. Сделан вывод, что коррупция как социальный, политический и публично-управленческий феномен есть ключевым деструктивным фактором процессов демократизации Украины и грозит национальной безопасности не только нашего государства, но и всей Европы.

Ключевые слова: коррупция, субъекты коррупции, кластер, публичное управление, угроза национальной безопасности.

Radchenko O., Zadorozhny S. Identification Characteristics of Corruption in Ukraine: A Cluster Approach

The article deals with the main identifying signs of corruption as a negative societal phenomenon. It has been determined that corruption as a social, political

and public-management phenomenon is a key destructive factor of the processes of democratization of Ukraine; in particular, has a devastating negative impact on the structure, function and efficiency of local self-government activities, leads to the delegitimization of the public administration system in Ukraine, and poses the greatest threat to our national security, and moreover to the security of the whole Europe.

The pace of corruption in Ukraine shows that the efforts of public authorities in this area do not bring tangible results, and some point measures do not give grounds for finding that the fight against this social threat is adequate. The effectiveness of anti-corruption decisions taken at the highest state level and local authorities is reduced due to their deliberate blocking or neglect. And this is at a time when corruption in the country has a unique ability to easily and quickly adapt to changes in society and the state and new anti-corruption legislation.

The application of the cluster approach has allowed to distinguish five main approaches to the understanding of corruption as a special type of state-management relations, as a legal deviation, as a socio-political institution, as a cultural and psychological phenomenon and as an appropriate set of strategies for the behavior of financial and industrial groups, the political elite, lobbying groups, various types of social groups that seek to obtain unlawful advantages and preferences through the use of power and official position.

It has been concluded that corruption as a social, political and public-management phenomenon is a key destructive factor in the processes of democratization of Ukraine and threatens the national security of our country and throughout Europe. The need to overcome corruption in Ukraine is not only an obvious fact, it is a priority task of the Ukrainian political community and the entire society, since even “Russian aggression is not an excuse for the Ukrainian authorities to delay the reforms”.

Against the backdrop of “fatigue from Ukraine”, the world today demands more and more of us to fight corruption, to carry out the necessary reforms, to establish peace and tranquility on our own land.

Key words: *corruption, subjects of corruption, cluster, public administration, threat to national security.*